

Als de fantasie explodeert

Het gaat mij om wat zich buiten de norm afspeelt

Joep van Ruiten

De kinderboeken van Pieter Koolwijk zitten vol actie, humor, overdrijving, omkeringen en karikaturen. Maar ze zitten vooral vol fantasie. Zo ook in *Gozert*, zijn nieuwste boek.

Het accent waarmee hij praat is onvervalst Zuid-Hollands. Het tempo waarin dat gebeurt, ligt hoog. Alsof Pieter Koolwijk wordt opgejaagd door een machine die alles tegelijk laat gebeuren. En zo kan het gebeuren dat het gesprek, dat plaatsvindt in een café in Emmen, halsoverkop begint met zijn ervaringen als schoolschrijver.

„Het is met een knipoog met taal en spelling bezig zijn”, vertelt Koolwijk. „Over hoofdpersonen praten. Wat karakters zijn. Waarom schrijvers, anders dan normale mensen, van problemen houden. Creatief schrijven. Taalspelletjes. Taalontwikkeling. Na zes, zeven lessen hebben ze zelf een verhaaltje geschreven. Of hebben we samen een hoorspel gemaakt. Waar het om gaat is de lol in de taal.”

Zes boeken in negen jaar heeft Koolwijk (Gouda, 1974) geschreven. Allemaal bedoeld voor kinderen. Eerst twee over *Vlo en Stiekel*, daarna *Bens boot*, *Baas van de wereld*, *Prutje* en nu dan *Gozert*. Wat opvalt, naast de uitbundige tekeningen van zijn bijna-vaste illustrator Linde Faas, is dat de boeken steeds dikker worden en zware thema's niet worden geschuwd. *Gozert* vertelt over een jongen, Ties, die zo aan de haal gaat met zijn fantasie over een denkbeeldige vriend dat zijn ouders hem laten opnemen in een inrichting. Daar leert hij een meisje kennen, Luna.

In mijn beleving heeft Ties, een enorm psychisch probleem. Hij heeft psychoses.

„Het gaat mij om wat zich buiten de norm bevindt. Ties heeft geen psychoses. Dat is wat wij ervan maken. We problematiseren. We duwen mensen in hokjes. We zoeken naar kaders, helderheid en duidelijkheid. Tegelijk is er een grote behoefte aan spiritualiteit en belangstelling voor onverklaarbare zaken. De wereld zou veel mooier zijn als we ruimer konden denken.”

Er is niets tegen een denkbeeldig vriendje, maar dit vriendje is zo groot dat hij de boel overneemt. Dat is toch een probleem?

„Ik zoek naar scheidslijnen. Ties doét dingen die niet verstandig zijn. Waar het mij om gaat, is hoe daar mee om wordt gegaan. De vader van Ties probeert met hem te praten. Het gaat mij om sturen in plaats van afremmen. Daar komt bij: ik schrijf dit op de eerste plaats voor de kids. Volwassenen mogen daar ook iets uit halen. Als je dit boek leest als een boek over een jongen met een psychisch probleem doe je het te kort. Ik steek 'm wel zo in, maar hoop dat je je afvraagt: Heeft die jongen wel een probleem? Ties is niet zo gek als je denkt. Want wat is gek?”

Kinderen zijn vroeg wijs, constateert Koolwijk. „Toen ik kind was, fantaseerde ik van alles bij elkaar. Nu wordt op jonge leeftijd gegoogled of sinterklaas bestaat. Ik vind dat jammer, omdat er dan iets verdwijnt. Met mijn boeken wil ik meer tussen hemel en aarde stoppen. Wat ik vooral interessant vind is de vraag ‘wat nou als’. Wat nou als je ‘s avonds in het donker naar huis fietst en er landt een ufo naast je. Aan wie ga je vertellen wat er daarna gebeurde?

Niemand zal je geloven. Omdat we steeds realistischer worden. Omdat we steeds sneller met onze neus op de feiten worden gedrukt. Er wordt zoveel verklaard. Daardoor gaat iets verloren. Het haalt de magie weg. Ik vind het mooi als de fantasie explodeert. Als je mee kunt gaan in de magie.”

In *Prutje* (2018) creëerde Koolwijk naast een grauwe samenleving vol armoede een parallelle wereld, een paradijs waarin de hoofdpersonen lange tijd verblijven, maar uiteindelijk toch weer verlaten.

„Het grootste probleem van kinderen is tegenwoordig een niet werkende wifi. Of ouders die hun telefoon innemen. Ik wilde vertellen over hoe het voor kinderen was in een tijd zonder telefoons en zonder internet. Waar het in *Prutje* om gaat, is dat je niet moet wegrennen voor je problemen, dat je het ook zelf moet zien op te lossen.”

Fantasie kan als uitlaatklep fungeren, zegt Koolwijk. „Ik merk het aan wat ik op televisie kijk en wat ik lees. Ik kijk liever fantasy dan crime – ik krijg buikpijn van al die moorden. Misschien is het vluchtgedrag. Waar sommige mensen remmen om te zien wat er bij een ongeluk is gebeurd, rij ik liever door. Moorden gebeuren in de wereld, dat weet ik. Maar ik hoef het niet nog eens te zien. Het is ellendig genoeg.”

„Tot op zekere hoogte probeer ik mezelf ook af te schermen voor het nieuws. Als ik lees dat er meer inbraken in de regio zijn: wat kan ik daar aan doen? Extra sloten op de deur doen? Op een andere partij stemmen? Het zorgt vooral voor meer stress.”

Wanneer ontdekte je dat fantasie bij jou past?

„Bij de jeugd van V.V. Zwammerdam hadden we een clubblaadje met wedstrijdverslagen. Meestal kwamen die neer op teksten als ‘We hebben met 1-0 gewonnen. Het regende. De patat was lekker.’ Toen het mijn beurt was zo’n verslag te maken, had ik er helemaal geen zin in en dacht ik: ik zal ze krijgen. Ik schreef een lang verslag waarin iedereen aan bod kwam, waarin we in De Kuip speelden en met 3-0 wonnen. Er klopte niets van, maar iedereen vond het hilarisch. Stiekem vond ik dat leuk, vanwege de aandacht die ik kreeg. De rest van het seizoen schreef ik alle verslagen. Dat waren mijn eerste schrijfavonturen.”

Hoe is het schrijven serieus geworden?

„Dat gebeurde vrij laat. Vanwege veel vrienden. Een vriendin. En ADHD. Pas nadat ik naar Emmen verhuisde, op mijn 31ste, waar ik een eigen huis kocht om mijn dochter in een dorp te laten opgroeien, ontstond tijd om het op te pakken. Ik wilde weten waar mijn plafond lag. De eerste schrijfwedstrijd waar ik aan meedeed, werd ik 14de. Daarna ben ik gaan schrijven voor een printing op de mand-tijdschrift, *Pure fantasy*. Vervolgens kwam er weer een wedstrijd, de Unleash Award. Die won ik. Waarop mijn toenmalige vriendin zei: ‘Waarom schrijf je geen verhaal voor de jeugd?’ Zo is *Vlo en Stiekel* ontstaan.

Het verhaal van *Bens boot* (2014, over een gezin dat een overleden kind in de tuin begraaft, red.) kwam voort uit vragen van mijn dochter nadat iemand was overleden. Ik was in die periode zo labiel als wat. Ik kon geen antwoord geven. *Bens boot* is eigenlijk voor mijn dochter geschreven. Ik dacht: dan lees ik het voor, dan krijgt ze antwoord. Het was bedoeld om de dood bespreekbaar te maken.”

Hoe is het als zoiets gerecenseerd wordt?

„*Bens boot* werd niet overal even positief ontvangen. Dat raakte mij heel erg. Want je wilt weten waar je staat als schrijver. Je wilt erkenning. Je wilt het goed doen. Uiteindelijk kreeg ik een Vlag en Wimpel voor *Bens boot*, maar de verkoop viel tegen. Daar heb ik van geleerd dat je op veel manieren naar een boek kunt kijken. Zoveel mensen, zoveel meningen. Uiteindelijk is het het beste is om te doen wat je zelf leuk vindt.”

Koolwijk combineert het schrijven met een baan als IT'er bij de gemeente Emmen. Schrijven doet hij meestal 's avonds. „ Als ik moe begin te worden, meestal rond elf uur 's avonds, kom ik in de juiste mode. Dan ben ik net iets minder scherp en afgeleid door prikkels.

Als ik schrijf, heb ik een hoofdtelefoon op en wipt mijn voet... dan maak ik meters. Als in een verhaal zit, ben ik het personage dat ik beschrijf. Er bestaat zoiets als hyperfocus. Als ik geschreven heb, is de pijp leeg en ben ik doodop. Ik probeer iedere dag een stukje te doen. Beter driehonderd slechte woorden dan helemaal niets.”

Koolwijk wil de boeken schrijven waar hij zelf als kind van zou hebben gesmuld. „Ik las veel series. De Kameleon.De Vijf.Lezen als fijne bezigheid, net als gamen nu”, vertelt hij.

„De boeken die mij bij zijn gebleven, zijn die van Roald Dahl. Waarin een meisje met een telepathisch vermogen wordt opgevoerd en een grote vriendelijke reus gewoon in onze wereld leeft. *Kruistocht in spijkerbroek* van Thea Beckman, waarin een jongen naar een andere tijd reist. Magisch! Mijn boeken worden uitgegeven door Lemniscaat. Ik was daar op een borrel met Jan Terlouw. De man van *Koning van Katoren ! Briefgeheim !* Daar was ik van onder de indruk.”

Inmiddels brengen zijn eigen boeken hem door heel Nederland. „Ook op dorps-schooltjes in *the middle of nowhere* . Zegt zo'n jongetje: 'Hoezo moet ik schrijven? Ik word later toch boer! Wat is je lievelingstrekker?' Inmiddels weet ik dat ik dan John Deere moet noemen. Niet overal hebben we dezelfde belevingswereld. Dat is voor mijzelf ook goed om mee te maken.

Ik stond een keer voor een klas waar een jongen vertelde dat hij vanwege zijn ADHD in de hoek was geplaatst. 'Dat is toch geen reden', zeg ik. 'Ik heb ook ADHD en ik sta voor de klas.' Ik schuif hem naar voren. Wordt dat jochie ineens heel druk. Schuif ik hem naar een andere plek, werkte het wel. Na afloop zegt-ie: 'Ik dacht altijd dat je met onze ziekte geen leuke dingen kunt doen'. Ik zeg: 'Wij moeten misschien geen administratiekantoor beginnen, maar we hebben allemaal iets waar we goed in zijn. En je mag het nooit meer een ziekte noemen.'”

Lezen schijnt bij kinderen een groeiend probleem te zijn.

„Als ik op school aan kinderen vraag wie er wel eens gamet, gaan alle vingers omhoog. Als ik vraag wie nooit een boek leest, gaan er ook vingers omhoog. Als de juffrouw als eerste haar vinger omhoog steekt, is het mis. Dat is wel heel eerlijk van haar, maar dat moet ze niet doen. Dan moet je niet achteraf gaan klagen dat je kinderen niet aan het lezen krijgt. De juffrouw is een voorbeeld.

Dat geldt thuis net zo. Ik kan honderd keer tegen mijn dochter zeggen dat ze een boek moet lezen, als ik vervolgens de hele tijd op mijn telefoon ga zitten kijken, wordt het niks. We moeten zelf ook een boek pakken. Uiteindelijk gaat het allemaal om verhalen. Zelfs het jongetje dat later gametester wil worden, zal verhalen moeten lezen.”

Titel: Gozert. Auteur: Pieter Koolwijk. Illustraties: Linde Faas. Uitgeverij: Lemniscaat. Prijs: 14,95 euro (256 blz.)
